

Vicenç Pagès Jordà: L'escriptor que ens va ensenyar a llegir

La mort de Vicenç Pagès Jordà (Torroella de Montgrí, 1963) ha deixat la literatura vídua per partida doble: posa fi a la carrera inclassificable d'una figura literària de primer ordre en el panorama català ('El món d'Horaci' o 'Els jugadors de whist') i s'endú un dels millors crítics i assagistes literaris, capaç d'escriure des de l'encertadíssim 'De Robinson Crusoe a Peter Pan: Un cànon de literatura juvenil' fins a la magnífica lliçó d'escriptura 'Un tramvia anomenat text'. Al novembre, Navona publicarà la seua obra pòstuma: 'Kennedyana'.

Per Alex Milian / @alexmilianbeser

EUROPA PRESS

Diu que al funeral de Vicenç Pagès Jordà, el passat 30 d'agost, hi havia tots els elements de la llista que el finat va deixar escrita al seu ordinador en un document titulat *Funeral*: llibres perquè la gent pogués endur-se'ls i músiques que l'escriptor i crític havia seleccionat. Entre elles, *While my guitar gently weeps*, composta per George Harrison i interpretada pels Beatles, precisament la cançó que el protagonista de la seua novel·la més coneguda, *Els jugadors de whist* (Empúries, 2009), inclou en una entrada del seu diari:

"17 de maig [de 1977].

Rècord de temps sense respirar: 1 minut
deu segons.

Moto preferida: Vespa primavera.

Cantant favorit: Raimon.

Cançó favorita: *While my guitar gently weeps*."

La vida (i en aquest cas, la mort) dels escriptors sempre es creua amb la seua obra. Però això passa molt sovint amb la de Vicenç Pagès, que la nodria de moltes lectures i també de vivències, fil·lies i fòbies. Però Pagès, en el seu vessant de crític literari —i de divulgador de la literatura—, també ha fet creuar moltes lectures en les vides dels altres, en les nostres vides. Ho ha fet des de diversos mitjans —centenars de crítiques literàries que

s'haurien de compilar i editar tan aviat com sigui possible— i ho ha fet amb dos llibres molt concrets: un, aparentment menor però didàctic i molt revelador, és *De Robinson Crusoe a Peter Pan: Un cànon de literatura juvenil*, del 2006 (última edició d'Educ@ula, 2016) i l'altre, un manual d'escriptura per a tots els públics, *Un tramvia anomenat text*, del 1998 (Empúries, 2021).

Tot el saber del bon lector, i l'univers de les lectures que s'havia engolit, l'abocava després a les seues ficcions barrejat amb un munt d'objectes, músiques, notícies i flors que l'havien envoltat: els quadres de Murillo, el 1963, la ginesta, les motos, les fires, Horaci, l'assassinat de Kennedy, Robinson Crusoe, Ava Gardner, l'Empordà, Pico-Zorro-Zaina, Pompeu Fabra, *Els tres dies del còndor*...

Cal recordar que la recent *Memòria vintage* (Empúries, 2020), un assaig inclassificable amb tota la calidesa de Pagès, reunia molts d'aquests elements, com també feien alguns personatges d'*Els jugadors de whist*; i que a *Les olors a la literatura* i *Les pudors a la literatura*, totes dues joies de Vibop Edicions, va compilar descripcions de sensacions olfactivs, bones i dolentes, dels millors autors de la literatura universal.

Un dels seus últims editors, Josep Lluch (Empúries), explica a EL TEMPS que Pagès "era innovador, però coneixia molt bé la tradició", i innovava sense tornar-se carregós, pretensions o transcen-

→ dental: “Les seves innovacions tenien un caràcter lúdic, de manera que jugaven a favor del lector: el portaven de sorpresa en sorpresa”. Introduïa aquestes innovacions sense donar importància i cuidant-se molt que foren de bon pair: “Obria camins nous però vigilava que fossin ben rebuts”.

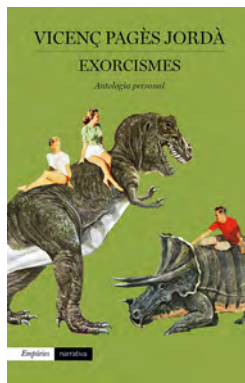
Aquestes peculiaritats feien molt singular Vicenç Pagès. Tot i que era molt generacional, semblava un autor aïllat, com el seu *Robinson* de ciutat —el protagonista d’una de les seues últimes novel·les (*Empúries*, 2017). Tanmateix, Lluç creu que Pagès comparteix aquest concepte juganer de la literatura amb un altre autor nascut el 1963: Màrius Serra (*Mon oncle, Ablanatanalba, Res no és perfecte a Hawaii, La novel·la de Sant Jordi*).

Càbales, llistes i més jocs

Vicenç Pagès i Màrius Serra van compartir any de naixement, admiració mútua i, efectivament, una passió pels jocs. Serra explica a *EL TEMPS* com va conèixer Vicenç Pagès: “La primera vegada que vaig sentir a parlar del Vicenç va ser pel seu primer llibre: *Cercles d’infinites combinacions*. L’havien premiat al Ciutat de Palma de contes, i el relat que donava títol al llibre tenia molta gràcia: es tracta d’una lingüista que es diu Carla Romans —que ell recupera en altres obres— que pertany a una confraria de filòlegs que estudien els missatges secrets que Pompeu Fabra va introduir al Diccionari a través de les frases exemple de cada accepció”. Al conte, els lingüistes es comuniquen secretament a través d’aquest codi amagat del Pompeu. Així ho explica el personatge de Carla Romans al conte: “Imaginem una parella d’amants. Si un d’ells envia un paper a l’altre on ha escrit: *Silenci/4*, això significa que l’altre ha de buscar al Diccionari la quarta frase exemple de l’entrada *Silenci*. Hi trobarà: *Fa dos mesos que no he rebut carta teva i m’estranya molt el teu silenci*”.

Entre els membres del jurat del Premi Ciutat de Palma hi havia l’escriptor Joaquim Carbó, que Màrius Serra es trobava sovint al barri d’Horta. “Un dia em trobo amb en Carbó i em diu: ‘Escolta! Hem premiat un llibre que pensàvem que era teu. I ha resultat que és d’un tal Vicenç Pagès, de l’Empordà’. Arran d’això ens vam conèixer”.

Màrius Serra certifica que, “efectivament, en Vicenç tenia aquest esperit de joc verbal, tant en les coses que l’interessaven com en la seva creació, però no era un joc carnavalesc: no com Cabrer Infante o Rabelais. No era aquest tipus de joc

PRATS I CAMPS

sinó el de les llistes, els codis xifrats, Kennedy (la gran obsessió), que va ser mort el mateix any que vam néixer (1963), i tot amb aquest punt irònic: mai donava crèdit a teories conspiranoiques, però tenia un punt de joc en el qual el que comptaven eren les regles. Molt irònic, molt *british...*”, conclou Serra.

L'autor d’*Ablanatanalba* creu que els jocs de Pagès van fer un tomb interessant quan Pagès coneix l’autor de *L’aigua és això*: “És veritat que el joc va evolucionar estilísticament, sobretot a partir de David Foster Wallace, que el va impactar moltíssim. I va començar a treballar el joc”. Fruit d’aquesta conjunció, Serra opina que va nàixer “l’obra de Pagès que més impacte ha tingut, *Els jugadors de whist*”.

Aquesta divertida i alhora impactant història situada a Figueres entre el 1977 i l’actualitat (el lli-

MÀRIUS SERRA: “VICENÇ PAGÈS VA EVOLUCIONAR ESTILÍSTICAMENT A PARTIR DE FOSTER WALLACE, QUE EL VA IMPACTAR”

bre s'edita el 2009) barreja el diari d'un dels personatges, amb un narrador omniscient i tot allò que agradava a Vicenç Pagès: llistes, microcontes, microdiccionaris i molt costumisme de la infantesa: sobre jocs, marques de joguines, de motos, de gelats, de llepolies, cançons, llibres i més jocs.

Els jugadors de whist va ser la segona obra més votada quan EL TEMPS va fer una enquesta entre crítics sobre els candidats a un "cànon literari del segle XX de la literatura catalana". Després de Jaume Cabré, Vicenç Pagès era l'autor més reconegut, i *Els jugadors de whist* la seua novel·la més esmentada.

Màrius Serra i Vicenç Pagès van participar ple-gats en presentacions de llibres d'un i l'altre. Però, els jocs literaris privats s'estenien més enllà dels actes públics: "Durant una època —diu Serra— vam coincidir molt amb comentaris sobre Cortázar i, molt abans de les xarxes socials, quedàvem per parlar-ne. Per exemple: 'Aquesta nit ens mirem l'entrevista de Soler Serrano a Cortázar'. La vèiem la mateixa nit i l'endemà en parlàvem".

Una anècdota de Serra aclareix l'esforç de Vicenç Pagès Jordà per estudiar l'escriptura i aplicar

VICENÇ PAGÈS A VALÈNCIA.

Recolzat a l'església de Sant Joan de la Creu, amb el palau del Marquès de Dosaigües al fons

els seus coneixements a la seua obra: "De vegades, discutíem sobre un autor que jo havia traduït fa anys, Matthew Kneale (*Banquet de meuques*), que va anar evolucionant cap a una novel·la històrica molt i molt documentada. Recordo que Pagès deia: 'Això ens ultrapassa; aquest paio es dedica més a documentar-se que no a escriure'. En canvi, Pagès es documentava més sobre els procediments que no pas sobre els continguts. A ell l'interessava i buscava els procediments de com explicar les coses".

Per això era també tan bon professor, d'escriptura i de lectura: "En aquest sentit, ensenyar a escriure és imposar una mirada, però ensenyar a llegir és universal".

Per descriure l'escriptor empordanès, Màrius Serra destaca també la "distància" que Pagès acostumava a marcar, personalment i literàriament: "Si un concepte el pot definir, més enllà del seu caràcter flegmàtic, era la distància, però la distància en un sentit més ampli: en les relacions (sempre hi havia un punt de calidesa, però també de distància); i també en la lectura i la literatura que a ell l'interessava: aparentment semblava molt cerebral, però el que hi havia era una voluntat de joc més càlida".

Serra ho exemplifica amb una anècdota dels anys noranta, a València, en la setmana dels Premis Octubre, on Màrius Serra coordinava, amb David Castillo, l'Encontre d'Escriptors: "Vam fer una taula rodona en la qual teníem una patum d'expressió castellana, com era Enrique Vila-Matas i el vaig barrejar amb el Vicenç Pagès, el mallorquí Gabriel Galmés —que va morir als 39 anys— i el valencià Vicent Josep Escartí. És a dir, tres joves de la meua generació". En aquell context, Vicenç Pagès de seguida va destacar "que tots tres eren de la segona perifèria, perquè ell, del Principat, no només no era de Barcelona sinó que tampoc era de Girona; perquè en Galmés tampoc no era de Palma sinó de Manacor i Escartí tampoc era de València sinó d'Algemès".

Intel·lectual i honest

Joan-Daniel Bezonoff, nascut a Perpinyà el mateix any 1963 que Pagès i Serra, també recorda aquesta dèria de Vicenç Pagès per marcar distàncies: "La primera vegada que em va presentar un llibre a Barcelona, em va dir: 'A Barcelona jo soc un pagès i tu ets un exòtic'".

L'escriptor rossellonès també va conèixer Vicenç Pagès arran d'un concurs literari, però, en aquest cas, qui s'hi presentava era Bezonoff i qui estava al jurat era Pagès. "El vaig conèixer arran del Premi Just Casero de 2001. Jo veia que els meus llibres, editats a la Catalunya del Nord, no es podien trobar ni a la biblioteca de Figueres, a mitja hora de casa meua. Llavors vaig decidir emprendre l'aventura del sud i em vaig presentar al Premi →

PREMIS OCTUBRE. A

l'Encontre d'Escriptors del 1997, dins la setmana dels Octubre, Màrius Serra va moderar una taula amb Vicenç Pagès (a l'esquerra de tot), Enriquet Vila-Matas, Vicent Josep Escartí i Gabriel Galmés (1962-2001). Dos barcelonins i tres de la segona perifèria, segons Pagès.

DAVID VILJESGAS

→ Just Casero amb *La presonera d'Alger* i vaig quedar finalista. Al Vicenç li va agradar el meu llibre i va mirar de fer-me publicitat. Jo no el coneixia de res. Me'l va presentar a la Llibreria 22 de Girona. Seria el 2002. Em va enlluernar la seva intel·ligència i el seu sentit de l'humor”

Pagès i Bezsonoff van mantenir l'amistat i l'intercanvi d'originals de les seues novel·les durant anys. “Teníem petites discrepàncies, com ara els gustos musicals. A mi m'agraden Luis Mariano, Frank Sinatra, Jacques Brel, Aznavour, Antonio Machín, els boleros i la cançó melòdica en general i a ell li agradava la música rítmica. Vaig patir molt amb *Els jugadors de whist*, perquè parla de gent que no sé qui són”, riu Bezsonoff.

L'autor d'*Una educació francesa* explica que “estava fascinat sobre Kennedy i, per sort, sortirà el seu llibre *Kennedyana* a la tardor”. Efectivament, està previst que l'editorial Navona publiqui *Kennedyana* al novembre. La fascinació per Kennedy ja sortia a la seua primera novel·la, l'ambiciosa *El món d'Horaci*, però és difícil d'explicar més enllà d'una qüestió generacional, segons Bezsonoff. “No ho sé per què tenia aquesta dèria. Crec que era una cosa generacional. Ell era nascut l'any 1963, l'any que van matar Kennedy i li agradava parlar de la generació del 63: ell, un servidor, Joan-Lluís Lluís, Màrius Serra i d'altres...”

Bezsonoff explica que Vicenç Pagès només escrivia literatura a l'estiu, perquè la resta de l'any feia de professor (“Una feina que li agradava i que havia triat per ser lliure i poder escriure el que volia i com volia”), i escrivia crítiques i articles en diversos mitjans (“Publicava molt i a molts llocs; no

sé d'on treia el temps”). Però l'estiu el dedicava íntegrament a la literatura: “Només escrivia a l'estiu. I em deia: si us plau, no em truques a l'estiu; l'estiu és per a escriure”.

Sobre el vessant de crític de Pagès, Bezsonoff opina que “La seua honestat intel·lectual era molt característica. Si no li agradava un llibre, preferia no parlar-ne que parlar malament. Era un savi en aquest sentit. Crec que és més sana aquesta postura que parlar d'un llibre i destruir-lo”.

A Bezsonoff li “encanten” els seus assaigs i les novel·les on surt el Pagès menys intel·lectualitzat: “Quan deixava parlar el cor era genial. Si no, era massa intel·lectual; era, en part, víctima de les seues lectures. Per això m'agrada molt *Els jugadors de whist*. Però m'hauria agradat que el pobre noi, el protagonista, tingués una aventura amb la noia aquella que el té enamorat i li ho vaig dir: ‘Vicent, si us plau, m'agradaria una petita escena eròtica, si us plau...’ I em va respondre, simplement: ‘No, sorry’”.

Si imitem la juguesca que Vicenç Pagès al conte *Cercle d'infinites combinacions* i busquem Vicenç Pagès al Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (noms propis), trobareu que la primera entrada és un article d'Isidor Cònsul publicat a aquest setmanari (EL TEMPS, 349, del 1991) i el paràgraf que es reproduïx és aquest: “Més recentment, Vicenç Pagès ha publicat un llibre de contes, *Cercle d'infinites combinacions*, on la peça més original i reeixida (i que dóna nom a tot el volum), converteix el diccionari de Fabra en el tram d'una moderna càbala a la catalana”.

I el cercle es tanca. •

